

Les eleccions nord-americanes de 2004

Nicolas Checa / *Director executiu de Kissinger McLarty Associates*

"En un dia en què tots els americans, sense que importi la seva afiliació política, celebren l'augment de la llibertat i honoren els sacrificis de les tropes americanes i iraquianes en les eleccions de l'Iraq, és ben trist veure que John Kerry ha escollit, un cop més, oferir una imatge de vacil·lació i derrotisme. Malgrat que són les primeres eleccions lliures a l'Iraq en més de 50 anys, John Kerry encara creu que l'Iraq és ara una amenaça terrorista més gran que no pas quan el brutal tirà Saddam Hussein es trobava al poder i, el que és encara més sorprenent, Kerry ara es mostra favorable al finançament de les tropes, quan abans n'estava totalment en contra."

Així és com en Ken Mehlman, president del l'RNC (Comitè Nacional Republicà) i exdirector de campanya de Bush/Cheney, va descriure la primera compareixença televisiva de John Kerry (al programa *Meet the Press*) el 30 de gener, dia de les eleccions a l'Iraq.

Aquesta afirmació de Mehlman fou motivada per diverses declaracions de Kerry entorn l'èxit inqüestionable de les eleccions iraquianes. Mehlman no estalvia esforços per mostrar Kerry com una persona que no té les idees clares, tant pel que fa a l'Iraq com pel que fa a qualsevol altra qüestió, i ens assegura que mentre Kerry intenta mantenir les seves opcions de cara al 2008, els republicans també seguiran actuant com si estiguessin en campanya en contra del senador. John Kerry és, avui dia, un polític desprestigiad, però els republicans no afluixaran.

Aquest recent intercanvi de missatges a través dels mitjans entre una de les persones més properes del president Bush i l'aspirant derrotat representen, fins i tot tres mesos després, l'essència de les eleccions del 2 de novembre de 2004: Bush a favor de l'Iraq i Kerry *en contra* de l'Iraq.

En l'últim discurs sobre l'Estat de la Unió a principis de febrer, el president Bush es va dirigir al Congrés en una sessió conjunta, en el transcurs de la qual membres destacats de la cambra mostraven els seus dits índexs tacats de tinta com a gest de solidaritat amb un Iraq lliure, mentre la resta aplaudien. No hi ha cap mena de dubte que el president Bush va apostar la seva Presidència i la seva reelecció en l'Iraq. No perdre abans del 2 de novembre, dia de les eleccions, significava guanyar. John Kerry també va apostar la seva candidatura en l'Iraq, i va perdre.

Què va passar a les eleccions de 2004?

El president Bush i el seu equip varen obtenir una victòria “contudent, sòlida i neta”. La campanya de Bush, des del punt de vista operatiu, possiblement va ser una de les millors de la història. El recentment nomenat cap de personal de la Casa Blanca, Karl Rove, “l'arquitecte” de la victòria de Bush segons el propi vencedor, va concebre, va dissenyar i va implementar una de les campanyes polítiques més atrevides de tots els temps. Rove va actuar de manera minuciosa per tal de traçar un nou mapa polític per als EUA, en el qual generava tant la demanda primària com la secundària per al candidat. La demanda primària feia referència als nous votants, i la demanda secundària apel·lava als “persuadibles”, és a dir, antics votants demòcrates preocupats per la seguretat nacional i per l'absència d'atributs convincents en la figura de Kerry.

En eleccions passades, els republicans acostumaven a perdre dos punts el dia de les eleccions com a conseqüència de la “participació tova”, és a dir, aquelles persones que recolzen els republicans però que no se senten suficientment motivats per anar a votar el dia de les eleccions. Aquesta vegada, però, no va ser així. Els republicans s'han quedat “atrapats”, deia Karl Rove als periodistes en comentaris informals durant el dia de les eleccions, a mesura que els desventurats sondeigs a peu d'urna suggerien una victòria aclaparadora de Kerry.

Hi ha un altre aspecte remarcable de les eleccions de novembre de 2004. No va ser només una victòria de Bush. Va ser una gran victòria del GOP o *Grand Old Party*, com es coneix al partit republicà. De fet, els republicans van arrasar amb un augment de quatre seients al Senat. Ningú no podia preveure una victòria com aquesta per als republicans: 55 senadors no és només una majoria, és un pallissa.

Una de les claus de les eleccions de 2004 és que van desaparèixer dos dels avantatges tradicionals dels demòcrates: la participació i la diferència per sexes. La campanya de Bush va aconseguir igualar els demòcrates en el seu terreny, en l'esforç d'aconseguir mobilitzar l'electorat, que tradicionalment era un dels punts forts dels demòcrates. Però els republicans també van aconseguir reduir a la meitat la tradicional diferència per sexes, per passar de l'habitual avantatge de dos dígits dels demòcrates a un curt avantatge d'un sol dígit. A les dones no els agradava John Kerry. Les dones van trencar la tradició i van recolzar Bush en unes xifres rècord per als republicans.

Van ser unes eleccions transformacionals?

No, és la resposta més immediata. Amb el transcurs del temps ens adonarem que, al cap i a la fi, la campanya de Bush tenia un millor missatge i un millor funcionament que la de John Kerry: així de senzill. Els missatges i les campanyes són realment importants.

Des del punt de vista estructural, hauria d'haver guanyat Kerry. Bush va guanyar malgrat que la majoria dels americans estaven a punt per al canvi i estaven descontents amb la situació actual del país i amb les seves perspectives: la poderosa qüestió de la "bona/mala direcció" de la nació que als tècnics en enquestes tant els agrada.

Allò que ha canviat realment és que el que sovint s'anomenava la nació "49 a 49" és ara una nació 51 a 48, republicans/demòcrates, respectivament. No es tracta, però, d'un canvi estructural, encara. Tal com deia sovint el president Clinton, "res del que passa és important; allò que importa és com ho gestionem". Si els demòcrates reaccionen i són capaços de traçar una estratègia adient, l'avantatge que van agafar els republicans gràcies a la victòria de 2004 es pot retallar. Si no ho fan, es podria convertir en un canvi estructural. No hauria de sorprendre ningú que la senadora Hillary Clinton ja hagi visitat l'Iraq dues vegades el 2005, i només som al mes de març.

Al cap i a la fi, el marge de victòria a Ohio va ser de menys de 120.000 vots. Un canvi de 60.000 vots a Ohio, on unes llargues cues i d'altres problemes van impedir votar a moltes persones, hauria donat la victòria a John Kerry, malgrat la manca de convicció i la mala implementació de la seva campanya.

S'ha dit una vegada i una altra que es tractava d'unes eleccions sobre "valors morals". Una repassada ràpida a les dades electorals, però, confirma que els factors més importants de les eleccions van ser la seguretat, el terrorisme, l'Iraq i l'ocupació. És a dir, la seguretat nacional i econòmica.

Els valors morals suposaven una qüestió fonamental per als independents, els votants indecisos i els demòcrates persuadibles, però no per a la majoria de l'electorat. Cal tenir en compte que aquesta vegada Bush va guanyar Iowa i Nou Mèxic, però també va perdre New Hampshire. Sense Texas, on la reestructuració dels districtes va tenir una influència molt important, el *Grand Old Party* hauria perdut seients a la Cambra de Representants. A totes les assemblees dels estats, vam passar d'un avantatge net nacional de 64 per als republicans a un avantatge nacional de 12 per als demòcrates.

Els impressionants increments al Senat provenen d'estats que va guanyar Bush el 2000 i el 2004 al sud; és a dir, actualment s'està produint una realineació al Sud que la campanya de Bush va entendre i va impulsar, però aquesta dinàmica regional no és una nova dinàmica de transformació.

En l'anàlisi final "l'autonomització i la seguretat" van ser els asos de Bush en contra de Kerry, que se centrava en la "centralització i la incertesa". La campanya de Bush va comprendre el sentir nacional d'una manera que la campanya de Kerry no va saber copsar.

La participació va ser de prop de 120 milions de votants el 2004, mentre que el 2000 només havia estat de 105 milions. El fet més desmoralitzador per als demòcrates

és que en estats clau van obtenir exactament el nombre de vots que volien i havien previst, però simplement no n'hi va haver prou. Els republicans van millorar la participació de manera tàctica i estratègica. Aquest últim component té a veure amb el nivell, ja que si haguessin participat moltes més de 120 milions de persones, l'augment en els vots hagués anat cap a Kerry d'una manera desproporcionada. El component tàctic té a veure amb els llocs on es va produir l'augment de la participació, que va ser principalment en els anomenats estats vermells, aquells que tradicionalment es consideren republicans.

Segons Alan Abramowitz, de l'Emory University, "la participació en els 12 estats indecisos augmentà en un 17,3 per cent: dels 31,2 milions de 2000 fins als 36,6 milions de 2004, i pujà un 14,9 en els estats clarament favorables a Bush. En els estats clarament favorables a Kerry, però, la participació només augmentà un 1,9%". Aquesta és la clau de la derrota de Kerry: els demòcrates que volien que guanyés no estaven prou motivats com per acudir a les urnes.

El Senador Edwards, el candidat a vicepresident és, potser, el perdedor més gran del cicle electoral de 2004. No va aportar res a John Kerry. Ni participació, ni missatge, ni atractiu per a votants republicans; res. Per a molts membres del Partit Demòcrata, *a posteriori*, la seva elecció va suposar un mal averany d'allò que acabaria passant. Fins i tot Dick Gephardt hauria estat una millor elecció, amb les xifres a la mà, ja que hauria ampliat el missatge i hauria incrementat la participació. Gephardt, però, era una elecció molt difícil per a Kerry i per als seus assessors més propers, ja que Gephardt es trobava "a la dreta de Kerry en la qüestió sobre l'Iraq".

Malgrat tot, no és gaire descabellat imaginar que Dick Gephardt hauria pogut aconseguir 60.000 vots més a Ohio o unes quantitats similars a Iowa o Nou Mèxic.

La campanya de Kerry: factors clau del fracàs

John Kerry va perdre les eleccions presidencials perquè li va faltar un missatge atractiu i perquè va fer una campanya lenta, seguint els vells costums i com si es tractés d'una guerra, sense afrontar d'una manera creïble la qüestió que estava en joc, que era la seguretat nacional i econòmica.

Entre els seus principals assessors, Bob Shrum, l'assessor periodístic convertit en estratèga, i Stan Greenberg, el tècnic en enquestes de la derrota electoral de Gore el 2000 i de la davallada de Clinton a les eleccions de meitat de mandat el 1994, encapçalen la llarga llista de responsables de la desfeta.

Els republicans són coneguts per la manca de pietat envers els assessors i per la indulgència amb els candidats. Als candidats derrotats se'ls permet provar-ho una

vegada i una altra fins que arriba el seu moment. Això no és així en el cas dels assessors i ajudants, que són tan bons com indiqui el resultat més recent. Pel que fa als demòcrates, els assessors i ajudants sovint assoleixen una major rellevància pública i acaben fent ombra als seus clients, és a dir, els candidats. A més, se'ls acostuma a donar segones oportunitats, a diferència del que succeeix amb els

candidats. Cal recordar que Gore no es va presentar de nou el 2004 per un motiu: va comprendre que el partit, *el seu* partit, no el recolzava.

Bob Shrum és un home intel·ligent. Stan Greenberg és un tècnic en enquestes molt competent des del punt de vista tècnic. Però cap dels dos no és un bon estratega. Shrum s'ha retirat a l'àmbit acadèmic i Greenberg, segons informa la premsa, ha perdut alguns dels seus clients més importants. Aquests dos homes són els enginyers de la fallida campanya de Gore el 2000, en la qual van aconseguir convertir un clar avantatge de 15 punts en l'enquesta sobre la bona/mala direcció en un empat tècnic i en una desfeta legal per al seu candidat, el vicepresident Al Gore.

El 2004 Kerry va permetre que primer Shrum i després Greenberg, difonguessin un missatge d'inseguretat nacional i internacional ancorat en el tradicional llenguatge demòcrata de confrontació social i pessimisme, que no era gens adient per als temps que corren. Quan el que calia era un missatge d'unitat i optimisme sota el mantra de la força i la seguretat nacional, els demòcrates van fallar. Els americans volien el canvi, però van acabar escollint el mal conegut sobre l'alternativa.

Sembla clar que John Kerry necessitava una estratègia i un estratega. Kerry va permetre que el seu equip duqués a terme una campanya tradicional, com si es tractés d'una guerra, fins que es van adonar que estaven abocats a la derrota i van permetre que el sector *clintonista* agafés les regnes després de la Convenció Republicana de Nova York. Malauradament, després de la imponent actuació de Kerry en el primer debat, es va tornar a deixar de banda als clintonistes i tot allò que havia guanyat Kerry es va anar esvainent de mica en mica.

Al final, la campanya de Kerry va ser barroera pel que fa a la presa de decisions i es va mostrar sorda davant la necessitat de dur a terme una campanya poc convencional per a un demòcrata, que tingués en compte els temps actuals i les qüestions importants. Des del punt de vista estratègic, la campanya de Kerry va permetre que el centre de les eleccions fos l'Iraq, i que s'allunyés de l'economia, el taló d'Aquil·les de Bush, i l'atenció sanitària, fet que explica perquè va disminuir la participació de les dones i perquè Kerry només va guanyar en aquest col·lectiu per tres punts, enlloc dels 11 de les eleccions anteriors, tal com s'ha esmentat anteriorment.

El drama per al Partit Demòcrata és que l'escenari estava preparat perquè guanyés les eleccions. El 2004, però, el Partit Demòcrata es va convertir en una institució metropolitana que semblava completament aliena a la realitat emergent i fora de l'abast del missatge que li enviava el país.

El nomenament de Howard Dean, el candidat derrotat a les primàries dels demòcrates de 2004, com a president del Comitè Nacional Demòcrata, és un fet prou eloqüent del tipus de confusió en què es troba sumit el partit. La personificació del missatge estrident que es va poder sentir a les primàries dels demòcrates és ara la cara i la veu oficial del partit.

Les properes eleccions: eleccions de meitat de mandat de 2006

El president Bush ha decidit imposar-se una agenda enormement ambiciosa:

- (1) Democràcia a la regió del gran Orient Mitjà,
- (2) La restauració de l'equilibri entre els grans poders,
- (3) Reforma de la seguretat social a través de la privatització,
- (4) La reducció dels dèficits fiscals i en comptes corrents, i
- (5) La transformació de la política americana d'una manera similar als canvis experimentats durant la presidència de McKinley, el 25è president (1897-1901), quan es va realitzar una realineació completa cap a la dreta.

Aquesta agenda provoca vertigen. Els demòcrates que en el passat havien subestimat el president haurien de parar atenció a les prioritats declarades per ell per als propers quatre anys. No ens deixem enganyar. George Walker Bush, el 43è president dels Estats Units no és que disposi d'un mandat per governar, sinó que té un xec en blanc. Amb la disminució de l'Executiu i de l'oposició demòcrata, "Dubya", com es coneix a Bush, és un dels presidents més poderosos i conseqüents que hi ha hagut als EUA en moltes dècades.

Malgrat aquests impressionants objectius, el risc per al President és que sigui massa ambiciós i es podria trobar amb una derrota a les eleccions de meitat de mandat de 2006. I tota l'artilleria està en contra del president Bush. Tradicionalment, el partit que es troba a la Casa Blanca pateix retrocessos a meitat de mandat. Només Clinton aconseguí canviar aquesta tendència històrica el 1998 des dels anys 50, quan Eisenhower va perdre 48 seients republicans a la Cambra de Representants i 13 al Senat.

Paradoxalment, l'oposició al president sobre la reforma de la seguretat social és més intensa al bàndol republicà que no pas a l'oposició. Els republicans, no els demòcrates, són el principal risc del president en l'actualitat. Precisament perquè l'actuació de Bush en el segon període del mandat determinarà les dinàmiques de les properes primàries dels republicans, hi ha molta més incertesa sobre qui serà el candidat republicà que no pas sobre qui serà el candidat demòcrata, tal com discutirem més endavant.

El camp republicà és molt ampli i inclou els següents noms:

1. Sen. Rick Santorum (PA)
2. Sen. George Allen (VA)

3. Gov. Haley Barbour (MS)
  4. Gov. Jeb Bush (FL)
  5. Sen. Bill Frist (TN)
  6. Sen. Chuck Hagel (NE)
  7. Sen. John McCain (AZ)
  8. Gov. Mitt Romney (MA)
-
9. Gov. George Pataki (NY)
  10. Exalcalde Rudy Giuliani (NY)
  11. Secretària d'Estat Condoleezza Rice (CA)

Malgrat que ha negat en diverses ocasions el seu interès en la cursa, el governador Jeb Bush és el més ben situat en aquests moments. Es dona la paradoxa, però, que l'opció de "Jeb" serà un blanc més fàcil com pitjor sigui l'actuació del president en la segona part del mandat. Si Bush se'n surt bé, Romney i Frist seran forces formidables. McCain de ben segur que ho intentarà, tot i que les seves opcions de ser l'escollit seran tan escasses com ho eren l'any 2000. Com pitjor ho faci el president, més opcions tindrà el senador d'Arizona de competir per la nominació amb Jeb, germà de l'actual president.

El camp demòcrata es troba més limitat i inclou els següents noms:

1. Gov. Mark Warner (VA)
2. Sen. Evan Bayh (IN)
3. Gov. Bill Richardson (NM)
4. Gov. Tom Vilsak (IA)
5. Sen. John Edwards (NC)
6. Sen. John Kerry (MA)
7. Sen. Hillary Clinton (NY)

Howard Dean s'ha compromès a no participar en la cursa del 2008 a canvi del vots necessaris per esdevenir el president del Comitè Nacional Demòcrata.

Segons el que apunten totes les enquestes, la senadora Hillary Rodham Clinton és qui té més opcions per acabar sent la candidata dels demòcrates a principis del 2008. I "Hillary", tal com coneixen la senadora de Nova York i antiga *primera dama* els seus amics i els seus enemics, no perd el temps.

Perspectives per a les eleccions de 2008

És pràcticament impossible traçar un escenari en el qual Hillary Clinton no es presenti i aconsegueixi ser la candidata demòcrata. Pel que fa als republicans, la qüestió serà presentar una candidatura continuista amb la gestió de Bush o adoptar una postura contrària.

A qui s'enfrontarà Hillary Clinton? Aquesta és la pregunta que cal formular quan ens posem a pensar sobre les eleccions de 2008. Evidentment, encara no

sabem qui serà el candidat republicà, ja que aquesta qüestió és molt més opaca que no pas en el cas dels demòcrates, però la resposta a la pregunta sí que la sabem. Hillary Clinton s'enfrontarà als demòcrates i, aquesta serà la millor estratègia per enfrontar-se a la gestió de Bush, tingui èxit o no.